

MARTYNA BUNDA

P O D V L Č Í

ARGO

Bea & Zhenia Kowalska 2015

MARTYNA BUNDA

PODVLČÍ

PŘELOŽILA BARBORA KOLOUCHOVÁ

ARGO

Publikace byla podpořena z prostředků

©POLAND Translation Program.

BOOK INSTITUTE

©POLAND

PODWILCZE

Czech edition © Argo, 2024

Copyright © Martyna Mistarz-Bunda, 2023

Copyright © for this edition by Wydawnictwo Literackie, 2023

Published by arrangement with Beata Stasińska Literary Agency

Translation © Barbora Kolouchová, 2024

Cover design © Tomáš Cikán, 2024

ISBN 978-80-257-4468-0 (váz.)

ISBN 978-80-257-4529-8 (e-kniha)

Pro Martina, který přivedl naši smečku

Sídlo v Podvlčí (polsky Podwilcze; neogotická stavba v Západním Pomořansku z konce 19. století, která je v současné době, bohužel, ve zchátralém stavu – pozn. překladatelky) existuje doopravdy. Přesto není známo, jak dlouho ještě bude stát a zda je možné jej zachránit. Ona neutuchající krása byla jednou z inspirací pro vznik tohoto románu. Všechny postavy a události spojené s Podvlčím jsou fiktivní, některé architektonické detaily popsané v této knize jsou však skutečné. Autorka děkuje majitelům sídla, že toto místo mohla navštívit, a nepřestává věřit v to, že se jej podaří zachovat.

Nejprve si všimla šíje. Velmi dlouhé. Plynule propojovala černé chundelaté tělo s elegantně klenutou hlavou. Linie vedla přirozeně a přímo nad krkem se prohýbala do ušlechtilého oblouku. Moc pěkné. Kdysi, před mnoha lety, viděla Kornelie podobnou velkou kníračku.

Zvířata z fotografie zobrazené na facebooku na ni pozorně hleděla zpod černých zastřižených ofin. V dlouhých bujných vousech jim nejspíše hnízdil nezávislý život, jak už to u kníračů bývá. Mikrokosmy bakterií se o dobyté teritorium právě dělily s hmyzem, pískem, prachem, zárodky plísní, zbytky jídla, travními pyly a výměšky, které knírači shrnuli ze země tím, že po ní náruživě čmuchali svými krabatými čenichy. Když si Kornelie prohlížela psy, na chvílku zapomněla na celý svět.

Tu fotku zahlédla už dříve. Ale tehdy svou pozornost věnovala něčemu jinému. Od té doby, co si ji braly na paškál bulvární plátky, dennodenně spatřovala svou tvář na fotografiích ukradených z jejího profilu, půjčených od někdejších známých anebo vyhrabaných ve starých školních kronikách. Hlavní titulky zněly: *Učitelka sexu*, *Kdo to dopustil?* a konečně: *Je to její vina*.

Myslela si, že to nepřežije.

Tentokrát však začala číst text připojený k fotografii. Jakýsi zoufalec hledal hlídání pro své dva psy a zároveň někoho, kdo se postará o dům. Jelikož ten, kdo mu to slíbil, si to náhle rozmyslel. Hotel pro psy

nepřichází v úvahu, protože není jasné, jak dlouho bude pán domu nepřítomný – týden či měsíc, který by se ale klidně mohl protáhnout na půl roku. Kornelie by si post přeskrolovala ještě jednou, ale počítačový algoritmus nějak zamrzl a s podivuhodnou vytrvalostí jí promítal pouze tu jednu fotku. Po třetím či čtvrtém čtení jí obsah textu konečně začal docházet. Měla radši psy než lidi. Stará budova, již od světa odděloval hustý les, se tak mohla stát jejím azylem.

Velcí knírači na fotce seděli v prostorném pokoji. Za jejich hřbety si Kornelie všimla zděného, žebrově klenu-tého krbu s místem pro vaření, velmi vysokých stropů a štíhlých oken. Interiér domu byl stejně tak malebný jako jeho název: Podvlčí.

Zadala název do googlu. Z budovy se vyklubal takový menší zámček. Neogotika překonaná secesní měkkostí ve vedení linií střechy, obrysů oken, arkýřů a věžiček. Boční schodiště, točité jako mořská mušle, bylo veledílem. Kornelie se zahleděla do obrazů a měla pocit, jako by se ponořila pod vodní hladinu. Poklidnou a nekonečnou.

Všimla si další fotky, staré spoustu let, možná ještě předválečné: na trávě před hlavním vchodem do sídla seděli tři velcí knírači, kteří měli šíje stejně tak dlouhé a nejspíš i prohnuté jako psi na fotografii připojené k příspěvku. To, co by považovala za rozmar přírody a záblesk její molekulární geniality, bylo vlastností, spojenou po celá desetiletí s konkrétním místem. Vzpomněla si na paní Narcisu – ženu, která jí v jiném životě, v jiném světě, ukázala právě takové knírače a naučila ji hledět na jejich krásu.

Aniž by se pouštěla do detailů své situace, napsala majiteli. Nemůže doložit příliš mnoho referencí, ale v kníračích stejně jako v umění se trochu vyzná.

Odpověděl obratem – otázkou, jak dlouho tam může zůstat. Odepsala mu podle pravdy, že čas ji nikterak netlačí. Další zpráva se jí za okamžik zobrazila v messengeru: Mohla by dorazit už zítra?

ČÁST PRVNÍ

VELKÁ KNÍRAČKA
FANKA

V domě, v němž od narození žila, bylo vše ošklivé. „Což ale neznamená, že by to bylo horší,“ opakovala svým studentkám, když dívky obdivovaly kovové zdobení na nožkách od Ruhlmana, zlatý lesk z Klimta či dortově béžovou krásu fasád Louvru. S trochou pokory dodávala, že krásné často znamená poškozené. Jako by nepřestávala polemizovat s paní Narcisou.

Dům, v němž bylo vše ošklivé, se dobře osvědčil v roli první umělecké školy. „V ošklivosti se často skrývá leccos zajímavého, co si заслужuje opravdu pečlivě prozkoumat,“ poučovala je. A mnohdy to byla pravda. Kornelie proseděla dětství na starém domovním schodišti a celé hodiny si prohlížela dřevěné zábradlí podepřené obyčejnými sloupky. Ať se šlo nahoru, či dolů, ruka snadno klouzala po dřevě a dobře také držela v zaoblených ohybech, ale konečky prstů se již zlehounka dotýkaly hrboaté a nerovné struktury. Zespodu, po celé délce zábradlí táhnoucího se až do třetího patra, totiž byly vyřezány miniaturní lístky – a bylo jich téměř tisíc.

Kdosi, kdo je tam vytvořil, nebyl zručným řezbářem. Lístčky připomínaly sešit prvňáka, který měl za trest tisíckrát napsat písmenko „a“. Buď byly obhroublé, nebo přetažené, anebo se ničemu nepodobaly. Utvářely však plynulý vzor, na nějž se nikdy nikdo nepodíval. To je tak smutné, říkala si malá Kornelie a jako by cítila povinnost zábradlí vše vynahradit.

Díky tomu také zjistila, že řezbář skryl v řadách lístků překvapení: zvířátka, části lidského těla, jako například nohu či ucho, a na jednom místě dokonce nahý ženský hrudník, tedy něco, co rozhodně nebylo pro malé holčičky. Kornelii to však přišlo vzrušující. Když pak člověk v druhém mezipatru, v ohybu, v místě málo viditelném a zastíněném, tam, kde se ani nedalo přidřepnout na schod, správně naklonil hlavu a podíval se zespodu, spatřil dva kopulující psy. Onen řezbářský učeň se nejspíš dobře bavil, protože silně vzpřímené ocasy a vztyčený psí úd vyřezal do nejmenších detailů. Kornelie trávila celé hodiny zkoumáním psů a lístečků a nikterak nevnímala, že ji matka vyhání ven.

Ten zděný dům stál v Parkové ulici a roku 1948 v něm přišla na svět Korneliina máma Vladislava. Město povstávalo z poválečných trosek, u hlavního náměstí bourali zbytky dřevěné synagogy a na místě shořelé budovy postavili symbol nových, lepších časů: blok betonové konstrukce, s okny sestávajícími ze dvou nestejnomyšlných křídel. S růstem jednotlivých pater bylo časem možné z vyšších podlaží v Parkové namísto lesa spatřit více takových domů.

Žebříňáky, které zajížděly do pekárny na dvorku zděného domu, vystřídalý dodávky se spalovacím motorem, v Parkové se objevily elektrické lampy, jež nahradily plynové, a silnici z polních kamenů, kterým se říkalo kočičí hlavy, nakonec vylili asfaltem. Jeho hustý odér bylo cítit až do pozdního podzimu. Děti se sáňkami byly v zimě vyhánány z ulice, jelikož auta, která dříve bývala vzácností, zde nyní jezdila každou chvíli a hrozilo nebezpečí dopravních nehod. Pouze výhled z přízemí, v němž bydlela Korneliina rodina – nejprve prababička Anna s dcerou

Evou, poté Eva s dcerou Vladislavou a nakonec Vladislava s dcerou Kornelií –, byl tentýž. Jako by se byt bránil změ-
nám. Jediným oknem v pokoji bylo, stejně jako před sto
lety, vidět zeď oddělující dvorek od zbytku světa a malé
chomáčky trávy rostoucí podél ní.

Byt zůstával stále stejný. Vladislava, stejně jako její
matka a babička, koupala dceru v plechové vaně, kterou
namontovali ještě jeho předváleční majitelé. Studená
voda se do ní napouštěla přímo z trubky vedoucí po po-
vrchu stěny, zakončené zahradním kohoutkem. Teplá se
musela dolévat z vědra. Vladislava nebyla chudá. Komu-
nistická vláda si cenila šikovných rukou mladé invalidní
důchodkyně se slabým srdcem a zadávala jí různé ruční
práce. Korneliina matka poté hrdě vyprávěla sousedům,
že za ty košíky a drhané dekorace, jež vyrábí, dostane po-
lovinu platu vedoucí pracovní brigády. Přestože nebyla
nijak zvlášť asketická, stejně to pokaždé dopadlo tak,
že výměny spotřebičů, opravy či rekonstrukce jí přišly
méně důležité než ostatní věci.

Byt se nedal pořádně vytopit. Z chladu a příliš stude-
né vody se Vladislavě rok od roku víc vysušovala kůže
a na tvářích se jí rozrůstala stále hustší síť červenorů-
žových cévek, jež nakonec začaly připomínat ornament
na kachlíkových kamnech umístěných v jediném poko-
ji. Eva, a po ní též Vladislava, se odjakživa, každý večer
a každou zimu strachovala, aby kamna nakonec trvale
nepopraskala, protože potom by všichni umřeli na ota-
vu kouřem. Kamna však doma zůstávala i nadále. I přes
praskliny byla nerozbitná. Stejně jako ženy v této rodi-
ně. Byla věčná.

Proto také byla pro Vladislavu značným překvapením
matčina smrt. Babička Eva zemřela těsně před narozením

vnučky. Na jaro si plánovala zasadit na dvorku ostružiny, aby jim potulné kočky nechodily pod okno, a ten večer chtěla zazimovat kožichy, aby bezpečně přečkaly léto ve skříni a posloužily jim i další zimu. Už se je chystala látat, ale nakonec ani nezačala, protože zakopla o práh vlastního bytu a zemřela. Vladislava přivolala doktora a ten konstatoval mrtvici. Na kuchyňském stole po ní zůstaly tmavé kovové nůžky, ošoupaný krejčovský metr, pět vedle sebe položených tlustých jehel a také trocha okoralých chlebových kůrek, které stejnoměrně odkrajovala z krajců.

Chladného březnového rána roku 1974 se Vladislava sama vydala závějemí do porodnice. Nečekala, že manžel půjde s ní ani že zůstane v jejím životě. Měl práci, často býval pryč, a když začala rodit, akorát byl na cestách.

Museli ji říznout. Udělali to téměř bez umrtvení. Vladislava totiž v nemocnici povečeřela, byť spíše z povinnosti než z hladu, a kvůli tomu jí nemohli dát celkovou narkózu. Prožila takřka nesnesitelnou bolest, ale i přes to všechno si slíbila, že svou holčičku bude milovat. A milovala. Ve chvílích, kdy se jí stehy na břiše rozestupovaly a praskaly, protože musela potisící položit dítě do postýlky; když ji budil pláč předtím, než doopravdy usnula, protože neměla žádnou výpomoc, anebo když jí kůže na ruku obrostla růžovými lišejí od praní plen ve studené vodě. Neměla ráda chvíle, kdy byl manžel doma. „To víš, práce...“ říkával, když odjížděl. Vladislava mu pokaždé přitakala a zavřela za ním těžké dveře přízemního bytu.

Jmenoval se Tomasz Kamiński a to jméno v Kornelii pokaždé vyvolávalo smíšené pocity. Když ho někdo v přítomnosti dívenky vyslovil anebo venku zavolal: „Tómászíí!“,

cosi v ní tuhlo. Postupem času se u ní ten pocit objevoval stále méně a byl stále kratší.

Kornelie se na tátu několikrát zeptala. Kde se narodil? Na severovýchodě Polska, někde v okolí Suwałek. Ale v jaké vesnici? Momentíček, bylo to něco na B... Kde se seznámili? No, lidi se prostě občas seznámí jen tak. Teprve po letech objevila několik dopisů, které si napsali, a mezi nimi i výstřižek z novin. Z dopisů nijak moudrá nebyla – přivítali se, prohodili pár formálních vět o tom, co se v minulém týdnu stalo u nich doma, nějaké šachy, večer s kamarádem u akordeonu, ale žádné detaily, komplimenty či vyznání. Zato inzerát byl poměrně jasný: „... svobodná žena, která bydlí s matkou a je šetrná a úsporná, ráda pozná poctivého, pracujícího svobodného muže...“ Když se mámy na ten výstřižek zeptala, pokrčila rameny. Namísto odpovědi se zastyděla.

Vladislava by dceru nikdy nepojmenovala Kornelie. To otec šel na úřad, kde takové jméno nahlásil. A to bylo vše, co po něm Kornelie zdědila.

V oněch vzácných momentech, kdy byl přítomen doma, říkal dceři „Kora“ a jí se do paměti navždy vryly dlaně velké jako bochníky chleba a úzká, kostnatá a výrazně spadlá ramena. Když ji objímal, propojení krku a paží utvářelo téměř ideální trojúhelník.

„Kristý,“ opravovala ho ihned matka, která to podivné jméno nikdy nepřijala a slibovala si, že půjde na úřad a nechá jí změnit rodný list. Jenže nikdy to neměla po cestě a pak už bylo příliš pozdě.

Táta mizel a vracel se, až jednou odjel a už se nevrátil. Po šesti letech Vladislava podala žádost o rozvod. V měsíčku se šuškal, že za odchod manžela mohla jeho